

# Az épülő Vár új lakói

244  
Az Oroszlán-kapu fölött bor-  
márványba vésett szöveg:  
„A Vár építése kezdődött 1246  
ébben IV. Béla alatt, folytatód-  
zott Nagy Lajos, Zsigmond,  
Hunyadi Mátyás, Mária Teré-  
zia, nyugati részében pedig I.  
Ferenc József idejében”.

A budai Várat — mert ró-  
la van szó —, történelmünk  
zivatárosabb és békésebb szá-  
zadainak tanúját a tatárjárás  
keserű tanulságai alapján  
kezdte építtetni IV. Béla a  
„Pesti Újhegy”-en. Története  
köteteket megtöltő regényé  
növekedett az első kövek lera-  
kása óta eltelt több mint hét-  
száz év alatt. A középkorban  
már tornyok erősítették a meg-  
levő várfalakat, a török ura-  
lom kezdetétől gyakran volt  
ostromok, tüzvészek színhelye.  
Falait nemegyszer tépázták lő-  
porrobbanások. A tűz és a vas  
a későbbi években is gyakran  
tett kárt a falakban, de a le-  
omló kövek fölé mindig újabb  
építmények kerültek.

Lakták a Várat királyok és  
polgárok, hódítók és legyőzöt-  
tek, a nemzet gyarapodását  
szolgálók és nemzetárulók,  
magyarok, németek, törökök,  
és ki tudná felsorolni, hogy ki-  
sebb csoportokban hány nép  
képviselői megfordultak még  
falai között. Az Oroszlán-kapu  
fölötti tábla kiegészítésre szo-  
rul: a Vár építése napjainkban  
is folytatódik. Még mindig  
újabb lakókra vár a Vár.

## Új köntösben a falak

Néhány év múlva egyik leg-  
szébb részének, a palotának az  
építése is befejeződik. A hely-  
reállított épületekbe jelképe-  
sen a tudományok és a művé-  
szetek költöznek be, valójá-  
ban az azok eredményeinek  
megőrzésén és további gyara-  
pításán munkálkodó szakem-  
berek.

A palotaegyüttesben rend-  
kívül súlyos károkat okozott a  
második világháború. Kiegett  
termek, rommá vált falak em-  
lékeztettek 1945 után az újkori  
barbárság éveire. E romos  
állapotot a régészek a korábbi  
rétegek kutatására használták  
föl, s csakhamar a középkori  
palotamaradvány részeire buk-  
kantak. Majd elkészültek a  
palota helyreállításának tervei  
is, és megkezdődött a munka.

Most már közel állunk ah-  
hoz, hogy tervezők és építők  
áldozatos munkája nyomán is-  
mét teljes pompájukban álljanak  
a hatalmas épületek. A  
nézelődőknek úgy tűnhet, csu-  
pán hónapok vannak hátra.  
Valóban úgy látszik, mert a  
legtöbb épület már új „kőn-  
tösbe” öltözött. Az egyszerre  
több helyen folyó belső mun-  
kálatait azonban még néhány  
évi türelmet igényelnek.

A déli épületszárnyban már  
hét évvel ezelőtt elfoglalta he-  
lyét a Budapesti Történelmi  
Múzeum. Az évszázados ro-  
mokra épült, helyreállított he-  
lyiségekben kiállíthatta a kutatás  
során előkerült leleteket,  
bemutathatta az építés törté-  
netét és Budapest fejlődését.  
Itt nyílt meg néhány hónappal  
ezelőtt a főváros centenáriumi  
kiállítása is.

## Zárt kertek, udvarok

Arra a kérdésre, hogy melyik  
részben vártak a szakemberek-  
re a legnehezebb feladatok,  
Belovári János, a beruházás  
egyik irányítója így válaszolt:  
— Éppen a Történelmi Mú-  
zeum épülete körüli rész adta  
a legnehezebb, ugyanakkor  
legszebb munkát. Az egymásra  
épült rétegekből ott sok falmar-  
advány került elő. Nagyon  
szép munkát végeztek a terve-  
zők. A falmaradványokat és a  
megmaradt, újjáépített épület-  
részeket úgy komponálták egy-  
séges, látványos együttesé,  
hogy a mostani épületek aka-  
dályoztatás nélkül eleget te-  
hetnek rendeltetésüknek,  
ugyanakkor a nem szakember  
látogatók is világosan, eredeti  
összefüggésüket megértve  
láthatják a különböző korok-  
ból ránkmaradt építészeti em-  
lékeket.

— Mi nehezítette az építők  
munkáját?

— A Történelmi Múzeum  
előtti zárt kertek, kis udvarok  
mind egy szinten voltak. A ké-  
sőbbi századokban mindig a  
korábbi romokra építkeztek,  
ezért a terület lassan feltöl-  
tődött. A kis zárt kerteket lej-  
jobb kellett „süllyesztenünk”,  
hogy lehetővé váljon a feltárt  
részletek bemutatása is.

## Kikerülve a pilléreket

A Várból, azaz a Dísz tér  
felől közeledve a palotához  
mindenütt építő, faragó, kopá-  
csoló emberekkel találkozhatunk.  
Az első szem elé kerülő  
épületsopornál, a Sándor-  
palota melletti falaknál áll-  
ványok meredeznek. Maga a  
Sándor-palota üres ablaksze-  
mekkel néz a budai hegyek  
felé. Rendeltetése még mindig  
nem dőlt el.

Mellette az a körülállványoz-  
zott keskeny épület lesz a Vár-  
színház. Nézőterén még a ka-  
vics és a homok az úr, az  
újonnan rakott belső téglafal-  
ak azonban már sejtetni en-  
gedik az előtér körvonalait. A  
karmeliták egykori templomá-  
ból kialakított régi Várszín-  
házból — amelyben 1790 októ-  
berében tartották az első ma-  
gyar nyelvű színelőadást —  
alig hagyott meg valamit a há-

ború. Leginkább egy romos  
fülke fölötti kopott deszkala-  
pon olvasható, kissé fakult, fe-  
kete betűs „Pénztár” felírás  
emlékeztet a „régis szép idők-  
re”.

Belovári János mondja a  
színházról:

— Előreláthatólag 1975 nyá-  
rára elkészül. Kagylóhoz ha-  
sonló formájú nézőtér várja  
majd a vendégeket, a székszo-  
rok mindenütt kikerülnek a fal-  
ból kiemelkedő barokk pillé-  
reket, hogy azok ne akadályoz-  
zák a látást.

A színház melletti egykori  
kolostorépületben a tervek szer-  
int az Irodalomtudományi In-  
tézet, a Színházstudományi In-  
tézet és a Zenetörténelmi Inté-  
zet kap majd helyet. Irodalom,  
színház és zene egy fedél alatt.  
Szép gondolat. Ugyanakkor  
mindhárom együtt a történe-  
lemmel, amelyet a környezet  
képvisel, s amellyel úgyis oly  
nagyon összeforrtak a száza-  
dok során.

## Egy kőfaragó büszkesége

A Nemzeti Galéria már köl-  
tözik Kossuth Lajos téri épü-  
letéből. Az Oroszlán-udvar fe-  
lé haladva a Sándor-palota  
utáni épülettömböt kapta meg.  
A „B” épületbe már nagyjá-  
ból beköltözött. Az év végére  
kész lesz a kupola alatti épü-  
let rész is, jövő nyárra pedig  
talán az egész. A készülő ter-  
mekben helyenként még vako-  
latlan téglafalak vettek körül,  
de már mutatók álmennyezetek  
alatt haladhattam, az ablak-  
mélyedésekben pedig beépített

fűtőtesteket láttam. 1973 végé-  
re befejezik a „szomszédos la-  
kó”, a Munkásmozgalmi Mú-  
zeum épületét is. (Lapunk  
augusztus 3-i számában bőve-  
ben szoltunk róla.)

A várpalota nyugati oldalán  
álló épületet az Országos Szé-  
chenyi Könyvtár veheti foko-  
zatosan birtokba. A raktárak  
már elkészültek, körülbelül  
1978-ra települ át teljesen a  
könyvtár.

A palota udvarán épület-  
szobrászok és kőfaragók dolgo-  
znak. Levélmintás oszlopfe-  
jek, virágdíszes vázák formá-  
lódhatnak a kalapácsütések alatt.  
Ofella József kőfaragó egy lép-  
csőfokon kopácsolt, ő mutatta  
meg a Sándor-palotát meg az  
épülő színházat. Az érdeklődő,  
hozzáértó és mindent számon  
tartó gazda büszkeségével  
mondta:

— Mi csináltuk ott azokat  
az oszlopokat, az ablakok alati  
kődíszeket, meg a címet is  
fenn a színházépület homlok-  
zatán. Ha látta a Történelmi  
Múzeum előtti zárt udvarok  
falainak kődíszzeit, hát dolgoz-  
tam azokon magam is.

Látványának is gyönyörű lesz  
a várpalota, igazi jelentőségét  
mégis az adja, hogy múzeu-  
maival, intézményeivel, szín-  
házával, könyvtárával azt a  
népet szolgálja, amelyik áldo-  
zott rá, újjáépítette. A népet,  
amelyik úgy tudta megőrizni  
múltjának megmaradt emlé-  
keit, hogy azok nem egyszer-  
rűen mutogatni való holt tár-  
gyak, hanem szerepet kaptak a  
jelenben, ugyanakkor a jövőt  
is szolgálják.

Mátyás István